

กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์

An Activities for Readiness to be the Creative Entrepreneur

กรปภา เจริญชันษา*, พูลเกียรติ มงคลสวัสดิ์

Kornpapar Charaenshasa, Poonkeat Mongkonsawasd

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : kt_home@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการวิจัยผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ โดย ระยะที่ 1 ศึกษาลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมเตรียมความพร้อม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 60 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์องค์ประกอบ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กิจกรรมเตรียมความพร้อมและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ระยะที่ 3 ตรวจสอบกิจกรรมเตรียมความพร้อมที่พัฒนาขึ้นมา ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมการนำกิจกรรมเตรียมความพร้อมไปปฏิบัติ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่า มัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 ลักษณะ คือ การเรียนรู้ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การให้ความสำคัญกับความคิด ความสนุกสนาน ร่าเริง ความทะเยอทะยาน และการไม่หยุดนิ่ง 2) กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีทั้งสิ้น 10 กิจกรรม กิจกรรมที่เหมาะสมกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีจำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ ชั้นปีที่ 2 มี 3 กิจกรรม ได้แก่ การคิดแบบสร้างสรรค์ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ และกิจกรรมเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกล ชั้นปีที่ 3 มี 8 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรมประกอบอาชีพอิสระ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ การแนะแนวด้านอาชีพ การฝึกงานระยะสั้น โครงการแลกเปลี่ยน นักศึกษากับสถานประกอบการ โครงการที่พบบ่อย กิจกรรมค่ายพัฒนาอาชีพ และการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ชั้นปีที่ 4 มี 3 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรมประกอบอาชีพอิสระ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ และการแนะแนวด้านอาชีพ 3) กิจกรรมการเตรียมความพร้อมที่พัฒนาขึ้นมานี้มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดั้มากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ : กิจกรรมเตรียมความพร้อม ความคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research aimed to develop the entrepreneur creativity preparation activities for university students, This research was a mixed methodology; quantitative and qualitative research which divided into 3 stages. Firstly, it studied the characteristics of the entrepreneurial creativity and the preparation activities, where the data informants were 24 experts, 60 relevant books, and the instruments that comprised of the component analysis form, the interview form, and the data content analysis. Secondly, the research developed the entrepreneurial creativity preparing activities from the 8 experts, upon which the instruments were the drafted preparation activities, the questionnaire and the data content analysis by medians and interquartile ranges. Thirdly, the research examined the preparation activities from the 15 expert informants, to which the instruments were the activity properness assessment form and the data analysis by medians and interquartile ranges.

The research found three interesting issues. 1) The entrepreneurial creativity consisted of 5 characters, namely, endless learning, thinking significance, enjoyment, high ambitions and ceaseless pacing. 2) The entrepreneurial creativity preparation activities were of 10 in number. Based on the viewpoints of the informants and as classified by study semester and years, there were one activity for the 1st year students, which was the special academic lecture, three activities for the 2nd year students, which were creative thinking, the special academic lecture and the vision opening activities, eight activities for the 3rd year students, which were the independent-job training, the special academic lecture, career counseling, short practicum, the student exchange with enterprises, the senior-meeting-with-juniors project, the career development camps and the learning through case-studies, and three activities for the 4th year students, which were the independent-job training, the special academic lecture, and career counseling. 3) The assessment over the preparation activities showed their high to highest use feasibility.

Keyword : Activities for readiness, Creative entrepreneur

บทนำ

John Hawkins (2001) กล่าวว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภาคการผลิต การบริการ

และการขาย โดยแนวคิดนี้อยู่บนฐานการทำงานแบบใหม่ที่มีปัจจัยมาจากความสามารถและทักษะพิเศษของบุคคล” แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ ไม่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้

ในระยะเวลาอันสั้น แต่จำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนาที่จะบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่นเดียวกับ Anderson (1974) ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าแนวคิดนี้สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในทุกระดับอายุและทุกสาขาวิชา ถ้าจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม ซึ่งก็ตรงกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ว่าจะต้องประกอบด้วย พื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรคงาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและความรู้ที่สังคมสั่งสมกันมา โดยนำมาประกอบกับเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการให้มีความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการยุคใหม่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรมที่เรียกว่าเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ (ชัยพร วิเศษมงคล, 2552)

ในส่วนของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2551) ก็ได้มีการดำเนินโครงการ “เสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่” เช่นกัน โดยมุ่งเน้นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ดีมีศักยภาพ และพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความมั่นใจและเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบด้วยการให้ความรู้ทางด้านวิชาการภายใต้เนื้อหาหลักๆ ในกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจที่ทันสมัย รวมทั้งการปรึกษาแนะนำเพื่อการจัดตั้งธุรกิจจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมจนสามารถจัดทำแผนธุรกิจที่เป็น

ของตนเองได้ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาผู้จบใหม่เข้าสู่อาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์นี้ จึงถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญ และเป็นก้าวสุดท้ายก่อนออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อศักยภาพสำหรับการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลายเป็นกำลังแรงงานระดับกลางขึ้นไป ซึ่งปัจจุบันมักจะพบว่าการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนก่อนสำเร็จการศึกษาได้มีการพัฒนารูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น (บุญญศักดิ์ ใจจงกิจ, 2541) อาทิ การสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนใหม่ การสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมในการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

การอุดมศึกษาไทยที่กำลังประสบปัญหาทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวนมากไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกระดับสมองในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “มีบัณฑิตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่มีแนวคิดเกิดขึ้นน้อย” รัฐบาลจึงให้ความสำคัญและเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับให้ก้าวทันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต โดยเน้นผลิตคนให้ตรงกับความต้องการของชาติ ซึ่งการจะทำให้เกิดเช่นนั้นได้จะต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษามุ่งสู่การเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ดังจะเห็นได้จากกรมมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีกิจกรรมและโครงการส่งเสริมให้นักศึกษา

เดินทางเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

หัวใจสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ก็คือความคิดสร้างสรรค์ซึ่งมิได้ติดตัวทุกคนมาแต่กำเนิด หากเกิดขึ้นจากการมีทักษะในการคิด และการมีความคิดริเริ่มซึ่งต้องมีการเรียนการสอนกับการฝึกฝนทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ประเทศไทยมีวัดถุดิบที่สามารถพัฒนาขึ้นเป็นสินค้าตามแนวทางสร้างสรรค์อยู่มากมาย มหาศาลสามารถนำไปสร้างเสริมสิ่งใหม่ได้เป็นอย่างดี ประเทศไทยมีวัดถุดิบที่กำลังรอคอยการพัฒนาขึ้นเป็น Creative Assets เพื่อเป็นปัจจัยในการสร้างอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (วราภรณ์ สามโกเศศ, 2552) และหลักการสร้าง Creative Economy ควรสร้างรากฐานที่แข็งแกร่ง ด้านการศึกษา สร้างผู้เรียนให้กล้าคิดกล้าแสดงออก ภาครัฐต้องสร้างพื้นที่ให้กับผู้ศึกษา และสร้างระบบสาธารณูปโภคให้เหมาะสมกับธุรกิจยุคใหม่เพื่อก้าวไปสู่ Creative Economy ต้องเลือก Flagship Industry และสร้าง Show Case ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพสูงหลายด้าน แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดคุณลักษณะผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ของ John Hawkins (2001) เป็นคุณลักษณะที่บัณฑิตใหม่ควรจะมีเพื่อการประกอบอาชีพและการนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมก่อนการสำเร็จการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์” เนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ แต่ยังไม่มีการศึกษาอย่างกว้างขวางในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ซึ่งต้องมีการเพิ่มพูนความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย โดยใช้กรอบแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ที่ประสบความสำเร็จของ John Howkins (2001) มาทำการศึกษานักศึกษาควรมีคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์อย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างกิจกรรมเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ตามแนวทางที่รัฐส่งเสริมนอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยในพันธะสัญญาที่ 4 ในเรื่องการเพิ่มกิจกรรมสร้างสรรค์ในหลักสูตรการเรียนการสอนที่จัดให้มีวิชาหรือตำราเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างรากฐานด้านความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ระบบการศึกษาไทย ซึ่งจากการศึกษาค้นหาความรู้ความจริงในการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะนำไปสู่ชุดกิจกรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จะเสริมสร้างการเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล โดยเน้นผลิตคนให้ตรงกับความต้องการของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ และลักษณะกิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดของ John Hawkins (2001) 11 ข้อ ได้แก่ 1) การสร้างความเป็นตัวเอง 2) การให้ความสำคัญกับความคิดไม่ใช่การเชื่อข้อมูลที่มีเพียงอย่างเดียว 3) การไม่หยุดนิ่ง 4) การกำหนดตัวเองโดยกิจกรรม ที่คิดขึ้นด้วยตัวเอง 5) การเรียนรู้ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด 6) การรู้จักใช้ประโยชน์จากชื่อเสียงและความโด่งดัง 7) การปฏิบัติต่อสิ่ง ที่เสมือนจริงให้เป็นจริง 8) การเป็นคนมีเมตตา 9) การรู้จักแสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จ อย่างเปิดเผย 10) ความทะเยอทะยานสูง และ 11) ความสนุกสนาน ร่าเริง

โดยศึกษาจากเอกสารจำนวน 60 เล่ม และผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 24 คน ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ ศึกษาเฉพาะการประกอบธุรกิจขนาดย่อม โดยเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จำแนกการจัดกิจกรรมตามชั้นปีที่ 1-4 ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ลักษณะกิจกรรม ผลที่คาดว่าจะได้ และขั้นตอนการจัดกิจกรรม

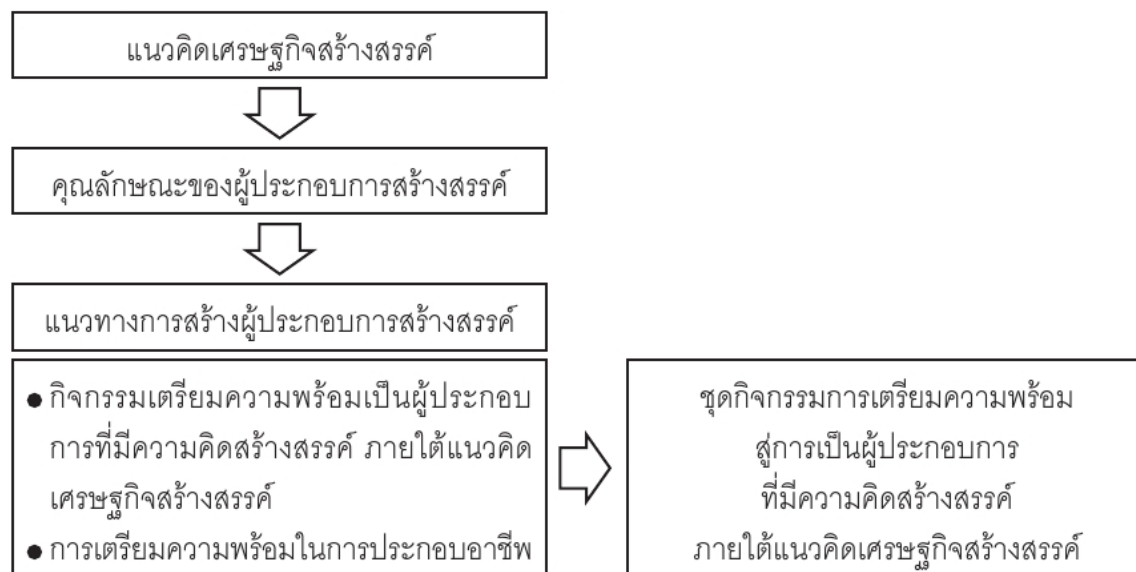
ผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะ

ความคิดสร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมพัฒนาจากสถาบันอุดมศึกษา รวม 8 คน

ระยะที่ 3 การตรวจสอบกิจกรรมเตรียมความพร้อมที่พัฒนาว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติเพียงใด โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านกิจกรรมนักศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 15 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ นำแนวคิดดังต่อไปนี้มากำหนดเป็นกรอบคิดในการวิจัยคือ แนวคิดจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) คุณลักษณะของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ของ John Howkins (2001) แนวทางการสร้างผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ของ Jennifer Lee ในสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2553) แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจขนาดย่อมของ The Committee for Economic Development (CED) ของสหรัฐอเมริกา แนวทางการสร้างผู้ประกอบการสร้างสรรค์ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2551) แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมเตรียมความพร้อมเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ของศูนย์สหกิจศึกษาและอุตสาหกรรมสัมพันธ์ (2546) และสำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา (2551) ซึ่งสามารถประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดปรากฏดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 24 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่มีชื่อเสียงและมีผลงานวิชาการ

เป็นที่ยอมรับ 2 ผลงานขึ้นไป 2) กลุ่มผู้บริหารรัฐวิสาหกิจหรือข้าราชการระดับสูงด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่อยู่ในตำแหน่งระดับสูงขององค์การ 3) กลุ่มนักวิชาการด้านการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิต ที่มีชื่อเสียงทางการศึกษาหรือเป็นผู้บริหารสถาบันการศึกษาระดับอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี 4) ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมที่เป็นเจ้าของกิจการธุรกิจขนาดย่อมที่ประสบความสำเร็จในด้านธุรกิจ มีวิสัยทัศน์ในการประกอบธุรกิจ และมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ระดับ ประธานบริษัท รองประธานบริษัท กรรมการผู้จัดการ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย หนังสือ เอกสารอัดสำเนา รายงาน จุลสาร วิทยานิพนธ์ จำนวน 60 เล่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์

ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ มีลักษณะเป็นตาราง matrix ตามแนวคิดของ John Howkins (2001) จำแนกตามรายชื่อเอกสาร/งานวิจัยที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ทั้ง 60 เล่ม 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-Structure interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยติดต่อเรียนเชิญ ผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และขออนุญาต สัมภาษณ์เก็บข้อมูลแต่ละคนตามรายชื่อที่จัดทำไว้ล่วงหน้า และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปผล เพื่อนำไปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนากิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มคำ และ ภาษา ตามหมวดหมู่คุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ จากเอกสาร งานวิจัย จำนวน 60 เล่ม กับแนวคิดของ John Howkins (2001) และ ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ นำเสนอข้อมูลในเชิงปริมาณ

ระยะที่ 2 นำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาจัดทำ (ร่าง) กิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ กิจกรรม มีรายละเอียดปรากฏดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ และการจัดกิจกรรมพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการในสถาบัน อุดมศึกษา ระดับ หัวหน้าภาควิชา รองคณบดี ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอธิการบดี ในสถาบันศึกษา รวม 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) ร่างกิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ มีหัวข้อ

ชื่อกิจกรรม หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ ลักษณะกิจกรรม ผลที่คาดว่าจะได้ ขั้นตอนการจัด กิจกรรม 2) แบบสอบถามเรื่อง ระดับการเตรียม ความพร้อมตามคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ลักษณะ เป็นข้อคำถามปลายปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำ หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และขออนุญาตเข้าพบและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดน้ำหนักของคำตอบ เป็น 5 คะแนน และเกณฑ์ในการแปลความหมาย ของค่ามัธยฐาน ดังนี้

4.50 ขึ้นไป หมายถึง เห็นว่ากิจกรรม ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ด้านนั้นได้ในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง เห็นว่ากิจกรรม ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ด้านนั้นได้ในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง เห็นว่ากิจกรรม ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ด้านนั้นได้ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.49 หมายถึง เห็นว่ากิจกรรม ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ด้านนั้นได้ในระดับน้อย

1.50 และต่ำกว่า หมายถึง เห็นว่ากิจกรรม ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะความคิด สร้างสรรค์ด้านนั้นได้ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยเลือกค่ามัธยฐานที่ 3.50 ขึ้นไป และค่า พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range: IQR) ที่มีค่าไม่เกิน 1.50 ซึ่งแสดงว่าความคิดเห็นของ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

(Consensus) (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2548: 19-31) เป็นเกณฑ์ในการยอมรับ

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำกิจกรรมเตรียมความพร้อมที่ได้จากผลการวิเคราะห์ในระยะที่ 2 มาตรวจสอบและนำเสนอไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการนำกิจกรรมมาใช้ปฏิบัติ

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านกิจกรรมนักศึกษา ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตในหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐบาลและเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมในการนำกิจกรรมเตรียมความพร้อมฯ ไปปฏิบัติ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และขออนุญาตเข้าพบและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดน้ำหนักของคำตอบเป็น 5 คะแนน และเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่ามัธยฐาน ดังนี้

4.50 ขึ้นไป หมายถึง เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 - 2.49 หมายถึง เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติในระดับน้อย

1.50 และต่ำกว่า หมายถึง เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยเลือกค่ามัธยฐานที่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range: IQR) ที่มีค่าไม่เกิน 1.50 ซึ่งแสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (Consensus) (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2548: 19-31) เป็นเกณฑ์ในการยอมรับ

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ มีจำนวน 5 คุณลักษณะ ได้แก่

1) ด้านค้นหาความรู้เพิ่มเติมหรือใฝ่รู้ (การเรียนรู้อย่างไม่มีการสิ้นสุด)

2) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (การให้ความสำคัญกับความคิด)

3) การมีมนุษยสัมพันธ์ดี (ความสนุกสนาน ร่าเริง)

4) มีความพยายามและอดทน (ความทะเยอทะยานสูง)

5) ไม่หยุดนิ่ง (การไม่หยุดนิ่ง)

2. ลักษณะกิจกรรมเตรียมความพร้อมในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 10 กิจกรรม ดังนี้

- 1) การฝึกอบรมประกอบอาชีพอิสระ
- 2) การคิดแบบสร้างสรรค์
- 3) การบรรยายพิเศษทางวิชาการ
- 4) การแนะแนวด้านอาชีพ
- 5) การฝึกงานระยะสั้น
- 6) โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา

สถานประกอบการ

- 7) โครงการพี่พบน้อง
- 8) กิจกรรมค่ายพัฒนาอาชีพ
- 9) กิจกรรมเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกล
- 10) การสอนโดยใช้กรณีศึกษา

3. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มี 1 กิจกรรม ได้แก่ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ ชั้นปีที่ 2 มี 3 กิจกรรม ได้แก่ การคิดแบบสร้างสรรค์ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ และกิจกรรมเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกล ชั้นปีที่ 3 มี 8 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรมประกอบอาชีพอิสระ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ การแนะแนวด้านอาชีพ การฝึกงานระยะสั้น โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษากับสถานประกอบการ โครงการพี่พบน้อง กิจกรรมค่ายพัฒนาอาชีพ และการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ชั้นปีที่ 4 มี 3 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรมประกอบอาชีพอิสระ การบรรยายพิเศษทางวิชาการ และการแนะแนวด้านอาชีพ

4. กิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการ ประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการที่พัฒนาขึ้นมา นี้ มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการที่ได้จากผลการวิจัย 5 ข้อ คือ การเรียนรู้อย่างไม่มีการสิ้นสุด การให้ความสำคัญกับการคิด ความสนุกสนาน ร่าเริง ความทะเยอทะยานสูงและการไม่หยุด พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ John Hawkins (2001) ซึ่งได้ศึกษาไว้ 11 ข้อ กล่าวคือ 1. การสร้างความเป็นตัวเอง 2. การให้ความสำคัญกับความคิด ไม่ใช่การเชื่อข้อมูลที่มีเพียงอย่างเดียว 3. การไม่หยุดนิ่ง 4. การกำหนดตัวเองโดยกิจกรรมที่คิดขึ้นด้วยตัวเอง 5. การเรียนรู้อย่างไม่มีการสิ้นสุด 6. การรู้จักใช้ประโยชน์จากชื่อเสียงและความโด่งดัง 7. การปฏิบัติต่อสิ่งที่เสมือนจริง ให้เป็นจริง 8. การเป็นคนมีเมตตา 9. การรู้จักแสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จอย่างเปิดเผย 10. ความทะเยอทะยานสูง 11. ความสนุกสนาน ร่าเริง ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวล้วนเป็นสิ่งที่บัณฑิตใหม่ที่จะสำเร็จการศึกษาควรมีเพื่อการประกอบอาชีพและการนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง เรียกว่ามีคุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามคุณลักษณะของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ (มงคล กำแพงเพชร, 2553)

2. การพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ พบว่าชุดกิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตรงตามวัตถุประสงค์ของการเตรียมความพร้อมเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่มีการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคน

สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีจุดมุ่งหมาย และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนมุ่งมั่นในการทำงานใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง ใช้ทักษะการคิด ทักษะชีวิต การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี รักการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้สอนวิชาชีวะใน หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม จัดชั่วโมงกิจกรรมพัฒนา กิจกรรมชุมนุม และบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี อีกทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ ทำแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) กล่าวไว้ว่า ประเด็นสำคัญหนึ่งของ ระบบการศึกษาที่ต้องปฏิรูปเร่งด่วน คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ตั้งแต่ปฐมวัย ให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และภูมิใจในความเป็นคนไทย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนวิชาชีวะแนวใหม่ข้างต้น สามารถพัฒนาเด็กไทยยุคใหม่ให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Goldsmith (1991) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship)

พบว่านักศึกษากลุ่มที่เรียนทางด้านความเป็นผู้ประกอบการ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้เรียน

3. ประเภทของกิจกรรมและชั้นปีที่นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม ในลำดับแรกๆ จะเป็นกิจกรรมที่เน้นทางด้านเนื้อหาความรู้ทางวิชาการ แต่เมื่อก้าวสู่การศึกษาในชั้นปีที่ 3 จะเน้นกิจกรรมที่มุ่งเน้นความพร้อมในการทำงานมากขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงควรคำนึงถึงวุฒิภาวะและการพัฒนาด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจันทรา ตันติพงศานุรักษ์ (2543 : 36) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ การเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกันจนบรรลุผลตามเป้าหมายตลอดจนส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือทีม ตามระบอบประชาธิปไตย และยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544 : 40) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือเอาไว้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกทุกคนเพราะทุกคนร่วมมือในการทำงานกลุ่มและมีโอกาสคิด พูด แสดงออก แสดงความเห็น และลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือกัน คนเก่งเกิดความภาคภูมิใจ รู้จักเสียสละ คนไม่เก่ง เกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อน ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเลือก เพราะมีการร่วมกันระดมความคิด นอกจากนี้ การเรียนแบบร่วมมือยังส่งเสริมทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกันด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกันและกัน อีกทั้งส่งเสริมทักษะการ

สื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่มซึ่ง จะส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ควรนำ ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปปรับใช้ในการ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือจัดกิจกรรมพัฒนา นักศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็น ผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ ให้แก่นักศึกษา โดยกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนา คุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคตได้ และควร ให้อบรม หรือชี้แจงชุดกิจกรรมนี้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการพัฒนา นักศึกษาต่อไปด้วย

2. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะเชิงสร้างสรรค์โดยชอบเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลา มีความสุขและสนุกกับการทำงาน ใช้ความสามารถในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเป็น ผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ควรจัด กิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะสมกับวัยและ พัฒนาการของผู้เรียน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการสร้าง บรรยากาศแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมี การศึกษาวิจัยที่ลึกกลงไป ในรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมเตรียม ความพร้อม โดยการสร้างตัวชี้วัดและรูปแบบ ประเมินผลการจัดกิจกรรมว่า สามารถพัฒนา หรือเพิ่มพูนคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการให้เกิดขึ้น ในระดับใด

กิจกรรมเตรียมความพร้อมที่พัฒนาขึ้น มา นี้ เป็นกิจกรรมที่เชื่อว่าส่งผลต่อการพัฒนา คุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงควรมี การศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์นี้ว่าจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ และความคงทนของทักษะการคิดสร้างสรรค์ เพื่อการเป็นผู้ประกอบการด้วยว่ามีมากน้อยเพียง ใด จะทำให้สามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อยอด ได้ในโอกาสต่อไป

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2551). **โครงการ “เสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่”**. จาก <http://www.dip.go.th>, 5 มกราคม 2553.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน: ตาม หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- จันทร์หา ดันติพงศานุรักษ์. (2543). "การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative Learning)". วารสารวิชาการ. 3(12): 36-55.
- ชัชยพร วิเศษมงคล. (2552). **ผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์**. จาก http://eportfolio.hu.ac.th/ubi/index.php?option=com_content&task=section&id=17&Itemid=59, 12 ตุลาคม 2552.
- ชุตริยะ ระบอบ. (2549). **การพัฒนาโปรแกรมเพิ่มพูนคุณลักษณะด้านจิตพิสัยเพื่อเข้าสู่อาชีพ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีพศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุตริยะ ระบอบ. (2549). **การพัฒนาโปรแกรมเพิ่มพูนคุณลักษณะด้านจิตพิสัยเพื่อเข้าสู่อาชีพ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีพศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อ้างถึง Astin, A. W. 1984. Student Involvement: A Developmental Theory for Higher Education. Journal of College Student Personnel. 25: 51.
- เบญจพร วชิรศรีสุนทร. (2545). **การเตรียมความพร้อมเพื่อการมีงานทำของนักศึกษาธรรมศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญญศักดิ์ ใจจงกิจ. (2541). **การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). **วิจัยในชั้นเรียน: หลักการสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์ กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- มงคล กำแพงเพชร. (2553). **ผู้ประกอบการไทยในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น.
- วราภรณ์ สามโกเศศ. (2552). **รู้จักเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ : ARTgazine Articles**. จาก <http://www.artgazine.com/shoutouts/viewtopic.php?t=8935>, 3 กันยายน 2552.
- ศุภนย์สหกิจศึกษาและอุตสาหกรรมสัมพันธ์. (2546). **คู่มือสหกิจสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศุภนย์ศึกษารุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2544). "รายงานการศึกษาลักษณะการประกอบการและปัญหาอุปสรรคของ SMEs ไทยในภาคการค้า". กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ศุภนย์ศึกษารุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2545). "รายงานการศึกษาลักษณะการประกอบการและปัญหาอุปสรรคของ SMEs ไทยในภาคการค้า". กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพมหานคร: องค์การการค้าของครุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของเศรษฐกิจสร้างสรรค์**. จาก <http://www.nesdb.go.th>, 19 เมษายน 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). **สมาคมสหกิจศึกษาไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีและเครือข่ายพัฒนาสหกิจศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง**.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2553). **โครงการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพ SMEs ประเทศไทย: บทบาทเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม**. จาก <http://www.ryt9.com/s/prg/887321>, 23 เมษายน 2553.
- สำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). **แผนการดำเนินงานส่งเสริมสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2555**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลน ฟรินท์ติ้ง จำกัด.
- สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2552). **มาตรฐานและการประกันคุณภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษา**. นครราชสีมา.
- Anderson, R.B. (1974). "A Study of the Relationship Between Set Induction And Originality In The Creative Writing of Elementary School Children". *Dissertation Abstracts International*. 34: 6490.
- Goldsmith, R.E., and J. R. Kerr. (1991). "Entrepreneurship and Adaption-Innovation Theory". *Technovation*. 11(6): 373-382.
- Howkins, J. (2001). "The Creative Economy: How People Make Money from Ideas." Publisher: Penguin Group USA Published.